

САРСЫН – УЧУУТАЛ КҮНЭ

**Приветствие Президента Республики
Саха (Якутия) М.Е.Николаева
с Днем учителя**

От всей души поздравляю педагогов Республики Саха (Якутия) с профессиональным праздником – Днем учителя!

В этот день отдаем дань уважения и благодарности людям, чей благородный труд запечатлен в судьбе каждого человека нашего общества, помогая познавать окружающий мир, ориентироваться в огромном пространстве знаний и жизни.

Будущее любой страны во многом зависит от государственной политики в сфере образования. В мировой экономике образование занимает одно из ведущих мест. Оно уже давно стало дорогим и самым ценным товаром, а устойчивое развитие стран определяется не столько их ресурсами, сколько общим уровнем образования нации. Уверен, только приоритет знаний и профессионализма дают надежную опору в жизни, дают хороший шанс и перспективу, возможность обеспечить достойную жизнь для себя и своей семьи. Вот почему, начиная с 90-х годов, мы стали самым решительным образом реформировать образование. Моя позиция здесь неизменна: мы обязаны рассматривать образование как непреходящую ценность, общую работу всей республики, всего общества.

Стратегия развития республики в первой четверти нового столетия предполагает, что образование станет мощнейшим средством воспитания интеллектуально и физически развитой личности, повышения эффективности экономики и совершенствования правового демократического государства.

Именно Вы, уважаемые учителя, формируете новое поколение, которому предстоит своими знаниями и умениями поднять

на более высокую ступень развития экономики и социальной сферы нашей республики.

Одно из главных направлений – это освоение и активное использование информационных технологий, ценность использования которых в образовательном процессе состоит в предоставлении возможностей ученику входить в полноценный диалог с культурой во всех ее проявлениях. За последние годы сделан существенный прорыв в системе образования республики по оснащению образовательных учреждений компьютерной техникой и овладения учителями современных информационных и коммуникационных технологий. Идет становление единого информационно-образовательного пространства республики. Сегодня уже можно говорить, что пора переходить от этапа накопления количества показателей к качественному наполнению имеющейся компьютерной техники, объединяться в корпоративные сети, использовать ее в качестве мощного аналитического средства. Вместе с тем, нельзя забывать и том, что в наступающей Техногенной эре должны оставаться важными такие духовные качества, как отзывчивость, доброта, любовь к ближнему. В сохранении такого нравственного потенциала общества – ваша роль, как педагогов, огромна.

Я верю в Ваш педагогический опыт, вашу целеустремленность, вашу любовь к своему благороднейшему делу. Спасибо Вам, дорогие учителя, за подвижность, за то, что Вы вкладываете всю душу в свое дело, в наших детей.

Пусть новый учебный год принесет Вам радость профессиональных побед, стойкость, терпение и находчивость в сохранении и развитии школы – нашего общего бесценного образовательного очага.

Президент Республики Саха (Якутия)
М.Е.НИКОЛАЕВ.

ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Чурапчы улууһунаабы үөрэх управлениета, үөрэх үлэһиттэрин профсоюзун комитетта Эһигини — убаастабыллаах ветераннарбытын, быир идэлээхтэрибитин Учуутал күнүнэн сахалыы сайабаастык айхалымыбыт, ураанхайдым уйдабыстык уруйдуубут!

Билиги инники эрэлбитин — ыччаттарбытын уунуу-сайдым суолунан дуулуурдаахтык хардыылыырга, саха саргытын сайаахытаах, саҥа олох кымын сабыахтаах оболорбутун билии эйгэтигэр сирдээн улахан олох кырбыһарын эрэлээхтик ыалларбыгар, санаабыттарын ситиһэллэригэр бары куускутун, өйгүтүн-сүрэххитин бэйэрэн үлэтиригин урдуктук сыаналыыбыт. Эһиги үөрэтэр-иитэр оболоргут чабылхай ситиһилэринэн кизин эйгэбэ биллэхтэрэ, аанньытын ааттатыахтара дэин эрэнэбит.

Эһигэ айымньылаах үлэни, тус бэйэбитигэр дьолу-соргуну багарарбыт.

Үөрэх управлениета,
үөрэх үлэһиттэрин
профсоюзун комитетта.

АҢА КӨЛҮӨНЭБЭ АНАММЫТ ДЕКАДА

Үгэс буолбут алтынны ый кырдыабастар күннэринэн сабаланаан аҥа көлүөнэ дьонго эрэл кыыма сабалларын урагылаах. Сэттэ уонуттан үгэс саастаах ытык кырдыабастарбытын улуустаабы ветераннар Советтарын аатыттан бу үгэс бырааһынньыгынан эбэрдалиибин!

Улууска 650-тан тахса 70-н үгэс саастаах аҥа көлүөнэ улу-

успут аастыт олобор актыыбынайдык кыттан, эдэр саастарын үлэбэ эрэ анаан, оройуон экономикага сайдарыгар теһүү куус буолбуттара. Чурапчы оройуонун аатын ааттатарга — спортка, үөрэхкэ, үлэбэ, культурабэ кизин туттар чулуу дьоннорбут эмиз кинилэр. Сэриин, сүт кураан сылларын санныларынан сүгэн, инчабай тирбээбэ быстыбатынан модун санааларынан кыайымын уһансыбыт эмиз кинилэр.

Кэлэр сыл 2002 сыл алтыннытыгар Хоту Көһөрүллүү 60 сылын бүтүн Саха сирийн үрдүнэн бэлиэтиэхпит, бу күннэргэ республика Правительствотыгар Е.С.Васильева председателлээх, улууска Шадрин А.А. председателлээх комиссиялар тэриллэн үлэлэрин сабалаатылар. Улууска билгин 500-тэн тахса көһөрүллүү кыттылаахтара бааллар. Комиссия анал былаан онгостон: Көһөрүллүүнү үйэтитиигэ, мемориал тутуутун көһөрүллүү кыттылаахтарыгар олорор усулуобуйаларын тупсары, көһөрүллүүт чэпчэтиилэрин саҥардан туруорсуу курдук болпуруостары киллэрэн үлэлээн эрэллэр.

Улуус нэһиликтэрин кырдыабаастара XXI үйэбэ үтүө дьыалаба бары былаан ылынан ону толорууга утумнаах үлэни ыталлар. Мындабаайы кырдыабаастара "үтүө дьыалаба" бу сааскыттан ылсан кулууп тутуутун бэйэлэрэ сабалаабыттара, Хатылы кырдыабас-

тара начальнай оскуола тутуугар теһүү куус буолаллар, Арыылаахха спортивнай саала тутуугу кырдыабастар эмиз илиилэрин араарбаттар. Ону таһынан хас нэһилиэк байы субботниктар, мас олордугута, ырааһырды үлэлэр былааннаахтык бараллар.

Улууска алтынны 1-10 күннэригэр кырдыабастарга аналлаах декада ытыллар. Декада кэмигэр 70,80,90 саастарын туолар кырдыабаастары эбэрдэлээһин, кыаммат дьиз каргаттарга көмөлөрү онгоруу, босхо өгөлөрү онгоруу, мас олордугутун тэрийии, ветераннар дьизэлэригэр субуотунньук, "Кырдыабас көлүөнэ үлэтин, олобун үйэтитиигэ үлэлэр уонна инники сорулуктар" темаба төгүрүк остуол, ветераннар советтарын муһунаба ытыллыахтара. Бу дьаһаллары тэрипталаринэн, нэһиликтэринэн, улуус кичинигэр тэрийэн ытылаахпыт.

Убаастабыллаах аҥа көлүөнэ бэрэстэбиитэллэрэ, эһигэ анаммыт декадаба актыыбынайдык кыттаргытыгар ыгырабыт.

Л.БАРАШКОВА,
улуустаабы ветераннар
Советтарын
председателэ.

ХААРТЫСКАБА: Хатылы кырдыабаастара субботник кэмигэр.

Алтынны 1-15 күннэригэр – улууска кырдьагастар декадалара

"ПЕТРОВСКАЙДАР" КӨХТӨӨХ ДЬОН

Чурапчы салиэнньэтин арбаа уһугар Петровскай уулуссатыгар олоороочу ыаллар түөлбөлөрүн "Петровскай" дьон ааттыллар. Бу урукку сыллартан дьоннордоох түөлбэ буолар. Ол курдук, манна "Бочуот Знага" ордон кавалера Е.Н.Лыткин, хоту көһөрүллүү кыттылааба, үлэ уонна тыыл ветерана Е.А.Портнягин, бастың тракторист И.Т.Мака-

роа, сельхозтехникага өр сыл сэрэҕигэр үлэлээбит А.Е.Борисов, 34 трактор уруулугар олоорбут "Үлэ Кыһыл Знамята" орденнаах С.Д.Алексеев, аатырбыт сылгыһыт А.А.Шадрин – 1, партийнай – советскай үлэһит Д.П.Посельский, ветеранция начальнигынан үлэлээбит, биллиилээх спортсмен Б.Г.Тытыгынаев, "Кыһыл Сулус" орденнаах уонна "Хорсунун иһин" медаллаах фронтовик Н.В.Артемов, милиция майора Н.А.Петров, улуус бастагы трактористкалара М.О.Петрова уонна Е.Л.Кириллина, өр сыл

экономистабыт П.П.Посельский о.д.а. курдук үтүө-мааны кырдьагастар биһиги түөлбөҕө олорон, үлэлээн-хамсаан ааспыттара. Билигин кинилэр олохторун олоһор, сиэннэрэ чизэстээхтик салгыыллар. Билигин кырдьагастар Сүбэлэрэ баар. Онно М.К.Макарова председателлиир. Сүбөҕө эдэр саастарыттан общественнай олох үөһүгэр сылдыбыт, билигин үлэ уонна тыыл ветераннара, ыал эһэлэрэ-эбээлэрэ буолбут дьонун дьон түмсэллэр. Кинилэр кэ-кэлэригэр бааллар – өр сыллаах энкилэ суох үлэ-

тэ "Үлэҕэ килбизин" иһин медалынан бэлиэтэммит Е.А.Арепин. Саха АССР үтүөлээх тутуучыта, "Үлэ Албан аатын" 3-с степеннээх ордонун кавалера Н.Н.Никитов, медицинай үлэ ветераннара А.П.Теплоухова, СССР Бочуоттаах донора Е.Е.Попова, педагогическай үлэ ветераннара А.Е.Гордеева, самодеятельнай композитор П.Ф.Кобельянов, Е.Д.Кобельянова, Л.Н.Ноева, РФ үрээҕириитин туйгуна, СР Президенин Бочуотунай Грамотатынан бэлиэтэммит М.С.Слепцова, хоту көһөрүллүү кыттылааба, өр сылларга

уһууаанга поварынан үлэлээбит Е.С.Посельский, республиканскай суолталаах сүөһү иитиитин маастара М.С.Попова, "Үлэҕэ килбизин иһин" медаллаах П.С.Шестакова у.д.а. Биһиги ытык-мааны ветераннарбыт билигин даҕаны эдэрдик эрчимнэрин ыһыктыбаттар. Тоннорун олобуна олоһолор, сүөһү-ас ииттэн, ооруот үүнэрэн, сиэннэрин биздэйдэхтэн, дьон кэргэттэригэр саамай сүрүн төһүү дьонунан буолаллар. Ону таһынан, түөлбөҕө, салиэнньэҕэ итиннэ улууска ытыллар бары общественнай,

культурнай дьаһаллартан туора турбаттар. Кинилэр хас биридиилэрин ааттарын-суолларын ахтан туран, Сааһырбыт дьон күннэринэн итинти-истинник эбэрдэли-ибит! Чэҕиэн-чэбдик доруобуйаны баҕарабыт. Татимгитин ыһыктыман, ыарыга-кырдьыга бэринимэн, күндү дьоммут! Эһиги олоххо сыһаангыт биһиэхэ эдэрдэргэ үтүө холобур буолар.

Владимир НИКУТОВ,
түөлбө салайааччыта.

Алтынны 5 күнэ – учуутал күнэ

ПРЕЗИДЕНТ УЛАХАН УЧУУТАЛА

Күндүтүк саныыр учуутала 1994 сыллаахха 80 сааһын туолбутугар Михаил Ефимович бэйэтин эбэрдэтигэр манньк суруйбут: "...Дьоллоох ыал аҕатын быһыытынан, тоһус оһону оһолоон дьон оһорбу-тун, кинилэртэн аҕастарыгар үрдүк үөрэх кыһатын баһылыр кыабы биэрбитигэр – Эн, Улахан учуутал буоларын туһунта дии саныыбын".

Кимтэн кииннээх, хантан хааннаах, туох киһи этэй, Саха республикатын Президенин үрдүк сыанабылын ылбыт киһи?

Сэбиэскэй былаас бигэтик олохтонон, сэрин бүтэн, норуот хаһаайыстыбатын чөлүгэр түһэри, өрө тарды кэрдик сэмэ саҕаламмыта. Ол туох ханньк иһиннэ үөрэхтээһини сайыннарыттан силис тэрдь-быта.Тыа сиригэр учуутал тиийбэт этэ. Дойду үрдүнэн бүттүүн начаалынай үөрэхтээһин хампаанньата ытыл-лан, оһону маннайгы кылааска 15 сааһыгар дьэри ыһы олох-томмута. Ити дьаһалга сеп түбөһөн, 1931–1932 сыллаах үөрэх дьыла саҕаланьытыгар Дьоккуускайдаагы 1-гы сэбиэ-скэй оскуола сэттис кылааһын бүтэрбит бизс уолу Чурапчыга учууталлата ыһыттытара. Онон, Хаҕаластан төрүттээх Гавриил Федорович Саввин Чу-рапчы тирэх оскуолатын иккис кылааһын 46 үөрэнээччитин учуутала буола түспүтэ. Кы-лааһыгар "бэйэбин кытары эт саастыы үс-түөрт оһо баара", – дьэ ахтыбыта кэлин очо-оһу эдэр учуутал. Бизс эдэр учууталтан РИК председателэ Н.Д.Кривошапкин – Уот Субу-луускай тоһо эра соботок Сав-вины тирэх оскуолаба анаабыт. Уонна олох сыыстарбатах. Ол

туһунан Гавриил Федорович үөрэнээччитэ, кэлин үтүөлээх учуутал буола үүммүт Д.С.Пос-тников ахтытыгар манньк эп-пит:

– Сүрдээх сымнаҕас, уһун синимгэс уол этэ. Ол ыһан баран, үчүгэй баҕайытык үөрэ-тэрэ. Уруокка тылын истэрбит, улахан переменаба учууталбыт биһигини кытары көрдүдүргэ тахсан тэҥгэ сонньуура.Кэлин адыас доһорбут, атаспыт кур-дук санаан, өссө ордук ытыкты-рыбыт, истинг доһорбут курдук үрдүктүк тутарбыт. Оннук учу-талга үөрэнэн турардаахпыт. Эһиилги дьылыгар кэлбэтэбэр суохтаабылпыт, үөрэххэ кири-бит диэбиттэрэ.

Тирэх оскуоланы бастың учууталларынан хааччыйыттар-ба биллэр. Ол дьыл оскуола сэ-биэдиссэйэ сүрдээх ирдэбил-лээх Василий Мигалкин эбит. Эдэр учуутал уолга Григорий Дмитриевич Хоютанов курдук бэйэтэ онорбут хас да уче-бниктаах улахан методист, Суо-рун Омоһлоону кытары уче-бник суруйа сылдыар опьттаах педагогу наставнигынан сыһарбыттар. Былыргы ин-теллигент Кирилл Петрович Захаров, (аатырбыт летчица Вера Захарова аҕата)уонна эдэр, эрчимнээх Дмитрий Петрович Доргуев да саңа учу-уталга күнүтэ сүбэ-ама буол-буттар. Билингэ-көрүүгэ баҕалаах сэргэх уолчаан ону "сүлэн" ыһан испит уонна кол-легаларын кытары тэҥгэ үлэ-лээбит.

– Үлэ да элбэх этэ, – дьэң суруйар Гавриил Федорович оччотобу хамнарин туһунан, – нэһиликтэртэн сотору-сотору учууталлар кэлэн мунньахты-миллара, уруокка сылдыаллара, ол түмүгүн ырытыһы тэриллэ-рэ. Мин эмиз опьттаах учуу-таллар уруоктарыгар үтүстүк сылдыан, учуутал үлэтин бил-сэн барбытым. "Кыһыл сизмэ" дьэң колхуоска агитаторынан аһаммытым. 1932 сыл сааһыгар биһиги оскуолабыты-гар колхуос биригэдьиридэрин уонна счетоводтарын курста-рын аһыттытара, онно мин мате-матиканы үөрэллэтим. Курсан-нар ортолоругар аатырбыт ойуун Протасов баара.

Биир сыл устата тирэх ос-куолаба итинник куоһанан, эдэркээн Г.Ф.Саввин учуутал үлэтин сөбүлээн, 1932 сылла-ахха күһүн Дьоккуускайдаагы учуутал техникумугар үөрэххэ кирибит. Үөрэбэр бастың уон-на үлэлээбит опьттаах буолан, техникуму болдьобун иһиннэ икки сыһынан бүтэрэн. Нам уонна бэйэтин дойдута Хаҕалас оройуоннарынан сь-ал-сорук туруоруонан кыһаллан үлэлээбитэ. Үлэҕэ сыһан туһунан киһи манньк суруйар: – Үлэҕэ кыһамны уонна бэ-риниилээх буолуу наада. Үчүгэй дьон үтүө холобурдарын батыһаахха, Киһиэхэ саамай кылаабынайа доруобуйата буол-лар. Оччоҕо эрэ туруоруммут сыалын ситиһэбин...

Дьэ, итинник өйүнэн-санаа-нан салайтаран, Гавриил Фе-дорович үрээҕирии система-тын араас таһымнаах үлэтигэр барытыгар буспүт – халпыт. Ол курдук, педтехникуму бүтэ-риэриттан алын кылаас учуутал-лыттан саҕалаан, кэлин үрээҕин үрдэтинэн история преподавателя буолбут, өр сыл завучтаабыт, уон үс сыл дирек-тордаабыт, бизс сыл оройуон-нааы үөрэх салаатыгар ин-спектордаабыт. Оскуолаба, үөрэтии-итиин эйгэтигэр олобун 44 сылын анаабыт! Об-щественнэй үлэтэ эмиз ити тэҥгэ кизг хабааннаах: үлэлээ-бит сирин аайы пропагандист, лектор, алта сайын устата үөрэнээччилэр өттүөр эвөлөр-үн салайбыт, бизс төгүл олох-тоох Сэбиэттэр депутаттары-нан талыллыбыт, Орджоникид-зевскай оройуонна (би-лингитинэн Хаҕалас) КПСС рай-комун пропагандаба уонна агитацияба отделын сэбиэдис-сэйэ.

Өкөм оскуолатыгар 16 сыл учууталынан уонна директоры-нан үлэлээбит. Ол кэмгэ Миха-ил Николаевы бэйиэ, алтыс уонна сэттис кылаастарга үөрэллүт.

– Олус сэмэй, көрсөү оһо этэ, үөрэбэр сүрдээх кыһалла-ра, – дьэң ахтар учуутал үөрэнэ-эччитин туһунан. – Оһолорукы-тары мэниктээн оройуонан ту-рарын букатын өйдөөбөппүн. Кыра кылаастан улахан

киһилии дуоспуруннаах этэ. Начаалынай кылааска үөрэп-пит учуутала Д.И.Варламов: "Бу оһоттон улахан киһи тах-сыһы", – дьэң турардаах. Он-нук киһи атын оһолортон ураты этэ. Сиртэн-буортон тэйбит курдук, өрүү ыраас таҕастаах буолааччы. Ийэтэ Маарыйа ырааһынан биллэрэ. Маанаха аҕата сылгы көрөөчү этэ. Ми-хаил үрээҕин кэһиттэн онно көмөлөһөрө, өрүү сылгылары кытары бодьуустаһар буолан, дьэиэтигэр дьарыктанарыгар бириэмэтэ да хаалбата. Онтон атын өссө үчүгэйдик үөрэнэ-этэ.

Гавриил Федорович бочу-оттаах сынньаланна тахсан баран, "Өкөм" совхозка уон биир сыл рабочайдаабыт. Ула-хан учуутал 44 сыл оскуолаба үлэлээн, 11 сыл рабочайдаан изйэ-куйа үлэлээбитэ таах ха-албатах. Учуутал аймахха сэ-дахтик тиксэр "Республика но-руотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ" үрдүк ааты-нан, "1941–1945 сс. Аҕа дойду сэриитин кэмигэр килбизиннээх үлэтин иһин", "ССРС-ка килби-эннээх үлэ иһин", "В.И.Ленин төрөөбүтэ 100 сыһынан килби-эннээх үлэ иһин" медаллары-нан баҕарадалааммыта итиэн-нэ Саха АССР Верховнай Совет-тын Президиумун Бочуотунай Грамотатынан, РСФСР "Зна-ние" обществотын Дьоккуускай-даагы салаатын Махтал Грамо-татынан уонна олохтоох тэрил-тэлэр үгүс махтал суруктары-нан, грамоталарынан бэлиэ-тэммитэ.

Силигин ситэрэн, Гавриил Федорович үлэлээх сааһыгар хамсанныны биһирээбит, ону туһунан олобун уһалпыт ыһа суруйар: "Уруокта мин доруо-буйам мөлтөх этэ. Бэйэбин ха-рыстанан уонна үлэттэн арах-сыбааха, доруобуйабын бала-чы тупсардым дии саныыбын. Киһи доруобуйатыгар сал-гыһа өр сылдыһы, үрүг аһы быспакка аһааһын, чугас да ыраах да сиргэ сатыы сылдыһы олус туһалаах эбит. Эдэрбэр 7-8 кестөөх сирдэргэ сатыы сылдыһарым...Сайынны кэмгэ айылҕаны олус сөбүлүүбүн. Тыаба тахсан, сибэкилээх ала-астарга, мутукчалаах ойуур-

дарга сынньанар олус да кэрэ буолааччы", – дьир чөл олобу оһолоругар кытта олохтообут кырдьаҕас учуутал. Оһолоро спордуна дьарыктаналларын, колхуоска-совхозка үлэлиил-лэрин сааһын туһары өйөөбүт. Араас геолог, авиамеханик, охот-овед, агроном буолбут оһолордоох, бары ыаллар. Би-ир да оһото аҕалара тыын-нааһар арыгы испэтэх, табаары тардыбатах. 14 бииргэ төрөөбүттэриттан соботобун ордон, оһолонон-сизэннэнэн киһи-сүөһү төрдө буолбут Саха саарына – чөл уонна толору общественнай олобу туһунан, 84 сааһын туолбут. Үтүө киһи үтүөнэн эрэ сыдыаайара дьэң дьэ, ити буолар!

"Мааны, кэрэмэс киһи кы-расыабайдык кырдьар" – диэ-бит Айталиа Никифорова Президент учууталын көрсөн, көрсөтөн баран (көр: "Далбар Хотун" сурунаал 1996 сыллаах ахсынньытаагы №-рэ).

Учуутал аймахха эталон бу-олуон сөптөөх киһи 50 сыл буол-ан баран, 1981 сыллаахха Чу-рапчыга икхистээн кэлэ сылды-ыбыт. Үчүгэйдик санаабыт до-йдутун көрөөрү, билэр дьонун-сэргэтин көрсөөрү анаан-ми-нээн Учуутал күнүгэр кэлбит. Манна аймахтарыгар түспүт. Үлэлээбит опорнай оскуолада мастерской буолан көй-гөтүллэн турарын харааста көрбүт. Чурапчы салиэнньэтэ улааппыт эрэри, бэрээдэгэ суох туһуллубут диэбит. Үөрэ-нээччитин С.И.Жиркову көрсүбүт да, киһитэ ханна да, кимнээх да биллэрбэккэ хаал-быт. Арай кэлин, барбытын кэ-нэ, Д.С.Постникова эппит. Арыт, хор, итинник ахайымты-ата суох сыһан үчүгэй сэмэй-гэ саһан сылдыһын көрбөт бу-олуу тахсааччы ээ биһиги ор-тобутуттан.

Сергей СТАРОСТИН,
педагогическай
үлэ ветерана.

ХААРТЫСКАҒА: СР Прези-денэ М.Е.Николаев учуутала Гавриил Федорович САВВИН.

КУНУНГУ ӨРТ ТУУНАН

Өртөөхүн үчүгэйэ өбүгэ сааттан билэр суол. Ону бэйэбит суолта бээрэн дьарыктанан туһатын өйбүтүнэн санаабыттан, элпитинэн-хаанмытынан билбэтэх буолан илибит-атахыт барбат. Өртөөхүн үчүгэйин, ордук бийиги Сахабыт сиригэр табылгастаадын на-кабыт үлэһиттэрэ эмиз билиһиннэлэр, суруйаллар. Ону айылланы харыстааччыларбыт, ойууру арангаччыларбыт, куттас-тармынаагар олоху билбэт, күннээринэн эрэ күөстэ-нэлэрин курдук, үлэһит үгүс олохтоох салалтала-рыт туора түһэ сатым-лар. Ол аага уот бар-дына, уоттааххытына сүлүүс хаайытынан, ы-гаралынан, тахсыбыт ороскуот төлөбүрүнэн сүлүүрбанаалар, ирдэ-нэлэр. Арай быйыл ийити-бит, этинтэн баһаар бу-дутаалабытын, өртөөхүн ханна эмэ ытыллыбыта эбитэ буоллар, онно хайаан да ситэниэх эти-лэр. Ол ийин дьон билэ-

былэ өртөөхүнү ытыан куттанар, онон сир-дойду ланхаа, муоһа, талахха-дулбаа билдэбэтэ, өт ха-чыстыбата сир сүөһүтүн, кымыл-сүөлүн мөччи-рэнэ, кыһынны хаһыта мөлөөтө.

Өртөөхүн улахан суол-татын өйдөөн, өйдөтүөн сымал-сорук туруоруна-ны харыстыыр тэрилтэ-лэр, олохтоох салалта, тыа сиритэр сиргэ сыйама-наах бары үлэһиттэр, бары түмөтүн, күнү-дьылы учу-оттаан билэр күүһү түмэн ытылгастаах кыаллар үлэ. Онуоха наука сүбэтэ, олохтоох опыт суох буол-батах. Дьонго чу-гаһаахтаах, дьону кытта үлэстээххэ кыаллыах-тах. Онон кэлэр 2002 сыл-га сылгы аһылытын база-тын тэрийингэ, тулсары-га бастахы хардытынан күһүнүгү өртөөхүнү ытытар наада.

Күһүнүгү өртөөхүн биризмэтэ. Манна бу кэмгэ-дизин-чөлү-э-эр кыаллыбат. Ордук дьогдьоот, хаардыбат-ар-

даабат кураан күһүн үчүгэй. Сир үрдэ тонмут от-мас сөбүрдүгэ түспүт буолуохтаах. Өртөөхүн от-томмот, кур ото суох сир-гэ тыалыттан көрөн, кэ-лмисэ сир буоллааһына бысталаан, утарыта уотта-ан олус күүһүрбөккө сил-лиһэн умуллан иһэрэ на-ада. Сир тонмут, сыһыы саагата харалаабыт буол-лааһына ланха омунаах-тык күдээччилээн иһэн сыһыы саагыгар тийиэн уостан, умуллан иһэрэ. Ол аага биризмэтэ табыл-лыбыт кэмэ. Сэрэгэ-кут-тала уот сибит сиритэр эмэх маска, сылгы кур киитигэр, сылбааха уот хатанан хаалыада. Ону кэ-рийэ сылдьан, манаан умулларан, арыа тардан ыһан биризмэтэ сөп.

Оттоммут хадымалга уот бытаарыа уонна уулаах, бадараннаах сири туһанан кыараас ситэ от-томмотоох холуһаны эмиз ыраастаахха сөп.

Быйыл үрүй-харыйа, уу саккырыр, дүөдэ, дулбалаах сирдэр

ырааһыаһарын кичэйэн өртөнүөх баара. Тоҕо диэ-тэххэ, кураан сыллар уһуктара билигин дьаһа-ны, тахсан оттооботох иһин сылгы сүөһү хаһыта түпсүө этэ. Кураан уһаатааһына онно тахсан оттоһуохпут турдаа.

Өртөөхүнүгү күһүн са-аскы курдук улахан тэри-ни, киһи, техника тар-дыллыбат. Өртүүргэ кырдыаас дьону кытта сүбэлэһэн, ханна ор-төнүөххэ сөбүн былаан-ныыр киһитин сыһыарар наада. Оттон сирдэрин тулсарынар дьон бэйэлэ-рэ кыттыһан үгүс сүгүлэ-энэ суох өртүөхтэрин сөп.

Олус ланхалаах, тор-фалаах сиргэ уот үрдүнэн сиэн баран ханна эмэ тох-тоон, дьирингээн сири ку-урдан көрдүгүһүннэн сөп. Ол иһин онук сиргэ болгоһо ууран, уу кутан сир тамырын батыһа хаһан умулларар наада.

Оноо күһүнүгү өртөөхүн эһиилги дьыл дылбата, быйаҥа.

Егор МЕСТНИКОВ,
үлэ, тыыл ветерана.

АТЫЛЫБЫТ

Мурун-Тыымпыага Нерюнгри уул. 27 №-гэр баар уһаайбалаах дьэни. Ким атылалаһан баалаах Чурапчы сэл. Колхознай уул. 35 №-рин 1 квартиратыгар билсинг.

1993 сыллаах, сүүрэ сылдьар, үчүгэй туруктаах "Жигули" автомашинаны. Тел. 25-347 (Хатылы).

Сыарға үрдүгэр тутуллубут 3 x 6 м маһыһыны. Сыаната — кэспэтинэн. Тел. 41-712

Чурапчы сэл. Кольцевой уул. 2№-гэр баар уһаайбалаах 8x8 м чааһынай дьэни. Хотонноок, гарантаах, бааньыктаах. Сыаната — кэспэтинэн. Билсэр тел. 41-237.

АТЫЛАҤАБЫТ

Чурапчы сэлэһиньэтигэр чугас олоһор дьонтон оту. Бэйэлэрэ тизин аҕалар дуоһаарга. Билсэр аадырыскыт: Чурапчы сэл. Новей пер. 14 №-рз, Ноговицыннар.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Учебный центр "Арчы" до 8 октября продолжает набор курсантов (по направлению центра занятости на бесплатной основе, для всех других категорий граждан на платной) на следующие курсы:

• Ювелир — срок обучения 5 месяцев (стоимость обучения 1500 рублей)

• Радиомеханик по ремонту и обслуживанию телеа-диоаппаратуры — срок обучения 6 месяцев (стоимость обучения 1700 рублей)

• Водитель категории «А, В» — срок обучения 2,5 месяца (стоимость обучения 2000 рублей)

Начало обучения — 8 октября.

• Токарь — срок обучения 5 месяцев (стоимость обучения 1500 рублей)

Обучение на следующих курсах проводится по индивидуальному учебному плану, срок обучения от 1 до 5 месяцев, стоимость обучения за 5 месяцев 1500 рублей:

• Портной
• Обувщик по индивидуальному пошиву обуви
• Модистка головных уборов
• Вязальщица трикотажных изделий

На курсы «Оператор ЭВМ» с 1 ноября принимаются работающие граждане на платной основе обучения в вечернее время (стоимость обучения за 1 месяц 2000 рублей, за 2 недели 800 рублей). Платное обучение предусматривает свободное посещение занятий курсантами. По субботам в учебном центре работают платные консультационные курсы по раскрою и шитью меховых и швейных изделий, обуви. Мастера учебного центра принимают заказы от населения на пошив меховых, швейных изделий и обуви из материала заказчика. Адрес учебного центра: с. Чурапча, ул. Ленина, 35. Тел. 41-040, 41-204.

Күндү аҕабыт, эһэбит, хоту көһөрүлүү кыттылааһа, Саха АССР көнүл туһуга үгүлээх тренер, РФ физическэй културага уонна спорка туйгуна, Чурапчы сэлэһиньэтин олохтоо

ЗАХАРОВ Михаил Егорович
алтынны ый 3 күнүгэр улун ыраахан ырыыттан бийиги кэксэбиттэн туораабыт, дьириник курутуулан туран, бары аймактарыгар, та-баарыстарыгар, билэр дьонугар иһиннэрэбит

Кыргытара, күтүөтэ, сиэннэрэ, аймактара.

Кутурбаннарын тиздэллэр:
— Саха АССР көнүл туһуга үгүлээх тренер, РФ физическэй културага уонна спорка туйгуна Захаров Михаил Егорович улун ыраахан ырыыттан өлбүтүнэн оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас ай-мактарыгар улуустааһын үөрэх управлениета, үөрэх үлэһиттэрин профсоюзун комитетта.

— Убаһа Захаров Михаил Егорович улун ыраахан ырыыттан өлбүтүнэн кэксэлэриттан туораабыттан көргүтүтүгэр Мускаттан Дьигилеттар. Чурдматтан Посельскийдар, Коркинар, Парфено-тар, Тимофеевтар, Сидцевтар, Намтаростар, Селисостар.

Күндү, талтһыр ийэбит, эбэбит, хос эбэбит, Мындабайы бөлүөлүгүн олохтоо

ЕГОРОВА Мотрена Ивановна
ыраахан ырыыттан өлөн туораабыт, дьириник курутуулан туран, бары аймактарыгар, дөсөттөрүгэр, билэр дьонугар иһиннэрэбит

Оҕолоро, кийинтэртэ, күтүөттэртэ, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ.

Күндү быраалыт, убайыт, кэргэним, аҕабыт
ПОПОВ Никита Никитич
Дьокуускай куоракка улун ыраахан ырыыттан олохтон туораабыт, дьириник курутуулан туран, аймактарыгар, та-баарыстарыгар, билэр дьонугар иһиннэрэбит

Бинргэ төрөөбүттэртэ, кэргэнэ, оҕолоро.

Кутурбаннарын тиздэллэр:
— Чурапчытааһы спортнай интернат-оскуолаа, Чурапчы алын сүлүүс оскуолатыгар остуол теннисигэр тренеринэн үлэстэбит. Попов Никита Никитич өлбүтүнэн чугас дьонугар, аймактарыгар улуустааһын үөрэх управлениета, үөрэх үлэһиттэрин профсоюзун комитетта, Чурапчы алын сүлүүс оскуолатын коллективте.

— Саха Республикаһын улус остуол теннисигэр хас да төгүлээх чемпионо, призера, элбэх эдэр теннисистэрин иһэн таһаарыт тренер Попов Никита Никитич өлбүтүнэн оҕолоругар, аймактарыгар Чурапчы улуусун теннисистэртэ.

— Талталлаах быраата Никита Никитич өлбүтүнэн бэйэлэрин үлэһиттэригэр суоллар Попов Валентин Никитич Маарычаннааһы потребобщество баарылыһыа.

— Күндү дөсөрдөр, табаарыстара Попов Никита Никитич олохтон туораабыттан кэргэннэр, оҕолоругар, бинргэ төрөөбүттэригэр, чугас аймактарыгар бинргэ үөрэммиттэртэ.

Бинргэ үөрэммит табаарыстатыгар Анастасия Николаевна, кэргэннэр Николай Николаевич Посельскийдарга, кинилэр оҕолоругар талталлаах оҕолоро, убайдар, бырааттара, Дьирин орто оскуолатын үөрэнээччилэ

ПОСЕЛЬСКИЙ Коля
күн сириттэн хонотолоохтук барытынан дьирин кутурбаннаһын тиздэбит, аһыһаһан тизэ үлэстэбит

Анастасия Николаевна бинргэ үөрэммит табаарыстара.

ЭБЭРДЭЛИИБИТ

С.А.Найгародов аатынан Чурапчы орто оскуола-тын педколлективин, бары үлэһиттэрин, төрөлүттэри Учуутал күнүнэн эбэрдэлиибит!

Ытык-мааны учууталларбыт, үһүсаччылар-быт, үөрэтээччилэрбит, илгээччилэрбит, эһизэ үтүө суобастаах үлэһитинэн, бэйэни харыстаммат түбүгүрүүгүтүнэн оҕолоругут, бар дьонугут таптал-ларын ылабыт. Өссө айымнылаах үлэни, нэһиэн дө-руобуйаны бабарыбыт.

Күн сырдыгыттан
Күөх чэлгийэр,
Дьон махталыттан
Дьол күөдүйэр.
Олохтон кэргэтин арааран,
Ол ону кэрэхсии анааран,
Күн сирэ күндүтэ бардыттан
Күн айы күлүмнүүн үөрүүттэн.
Чурапчы орто оскуолатын эдэр корреспон-деннарын салайааччылары Каженкина Е.М.

Күндүтүк саныыр эбэбитин, эһэбитин, Болтано олохтоохторун Анисия Алексеевна, Никита Кон-стантинович КРИВОШАПКИННАРЫ үйэ анардаах үбүлүүгүтүнэн уонна ыал буолбуккут 25 сылынан ис сүрэхпиттэн эбэрдэлиибит!

Күндү дьоммутугар эһизэ ыарыы ыалласпатын, түтүү түмүһүн. Оҕолоругут, уруу-хаан дьонугут, дөсөттөрүгүт сылаас сыһыаннарыгар үгүттөнөн, үлэ, олох үөһүттэн туораабака, мэлдьи үөрэ-көтө үһүннүк, дьоллоохтук олоһоругутугар бабарыбыт.

Бийиги туспутугар ахсаабат кыһамныгыт, үтүө сүбэбит-амабыт, минчра биллибэт көмөбүт иһин махтанабыт.

Эбэрдэни кытта Сахалена, Костя, Гечка, Никита Кривошапкинар, эбэбит Гея Михайловна Слепцова.

БИЛЭРИИЛЭР

Сарсын, алтынны 5 күнүгэр, 4 чаастан "Ай" народнай студия курутууага үлэтин садалыыр. Курулуок инстэнигэ дизайн, түүлээһи тигии, ыһыаха, о.д.а.), урууһа дьарыктыыр. Ким баалаах улуустааһы култура управлениетыгар кэлэн суруттаргытыгар.

Г. ДАРАМАЕВА, курутууок салайааччыта.

Чааһынай дьэһэлэргэ электро-уот тардытыгар, сылгыны холбоһуугар, быстах өрөмүөннэргэ лицензиялаах электрик сакаас ылар. Төлөбүрэ-кэспэтинэн. Билсэр тел. 41-225 (сарсыарда 9 чаастан 10 чааска дьэри).

"Туймаада" УАПК, СР Сүөһү нитиитигэр департаментын чөһүө эбэтэр харчытыгар тыһынаах ыйааһынан 1 килограммын 35-тин солкуобайга 1—3 ыйдаах бороода сибиинняа оҕолорун атыллыбыт. Билсэр тел. 25-354, Аржаков М.Н.

ДЬОН-СЭРГЭ МАХТАЛА ЭННЭХЭ АНАНАР

Чурапчы улуусун терапевтической отделениетын ыраһыгар Кузьмин Григорий Эдуардовичка, кэһини кинини солбуйбут Попов Семен Дмитриевичка, мана үлэһит бары сиэстэрэлэргэ, санитардарга, атын да тех-үлэһиттэргэ дьирин махталбын тиздээхпин бабарыбын. Давлением эмискэ үрдээн, онтон ситэртэн ыалдыбылпын терапевт-врач Григорий Эдуардович бэйэтин балыһатыгар ыһыран ылан сүрбэттэн тахса хонукка эмтээн үтүөрдэн олус абы-раата. Диагнозын таба туруоран чөлү эмтэри анаан, сис-тема туруоран, уууллаан, кинизэх киирээт тута үтүөрбүтүнэн барбытым.

20 хонуктаах эмтэһин курсун ытан баран Медцентрга обследованига ытан, салгыы куорат балыһатыгар эмтэ-нэн толору үтүөрүбэр кыаһы биэрдэ. Олус судургу, борос-туой, сайаас майгылаах, кинизэх иккис эмт буолан тийэр үтүө тыллаах-естөөх, үтүөрүгэ эрэлэ үөскэтэр сүбэлээх-амалаах, дьонун-мааны эмчит эбит дьон олус астынным, хайбаатым. Дьон-сэргэ махтаныан махтанар, хайһаан хай-гыыр спецалиһа эбит дьон үөрдүм. Попов Семен Дмитри-евич эмиз кэһи-чааһы аахсыбака туран кыһанан-мүһүнэн эмиир сүрэхтээх үлэһит эбит. Манник спецалистардаах буоллаһыгына өлөн-өхтөн биэриэ суохтут дьин бигэ эрэл-лээхпин. Былырын сайын Григорий Эдуардович обом үөһүгэр таастанан эмискэ ыалдыбытын эмиз 9 хонукка сы-тыран харахтан сыһыы ылыт курдук үтүөрдэн таһаары-тыгар үөрдүм да этэ!

Тус олоххут дьоллоох буоллун, үтүөкэн врачтарбыт, дьнэ кэргэттэргит доруобай, чөл, үтүө үлэһит, үөрэхтээх дьон буоллунар дьин алгыһык.

Дэлэһэ да ааньалларынан ааттаннаххыт дуо, күндү дьоммут!

Е.СЛЕПЦОВА, Мугудай.

МАХТАНАБЫТ

Тапталлаах кэргэним, ийэбит, эбэбит, педагогическэй үлэ, тыыл ветерана БЕЛЫХ Мария Семеновна атырдыах ыйын 26 күнүгэр ыраахан ырыыттан өлбүтүгэр тизэх суо-лугар аҕаарга көмөлөспүт улус дьаһалтатыгар, дьнэ-кэргэн политикатын уонна социальнай көмүскэл управле-ниетыгар, Чурапчы сэлэһиньэтин управлениетыгар, дьнэһэ үөрэтэр киһи, Чурапчы алын сүлүүс оскуолатын, сбербанк, гимназия коллективтарыгар, Дьокуускайдааһы дьарыктаах буолуу киһини үлэһиттэригэр, бары аймактарытыгар, та-баарыстарытыгар кичи 40 хонугар түбэһиннэрэн ис сүрэх-пититтэн махталбытын тиздэбит.

Үтүө сүбэбит, көмөбүт сайда, үүнэ туарыгар бабара-быт.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ, аймактара.

xxx

Торбослутун сүтэрэн көрдүү сатаан баран, хаһыакка биллэри таһаартарбыппыт. Онон тута буларбытыгар көмө буолбут Бараханова Татьяна Степановнаа, Дьяковская Анна Семеновнаа, Хатылыттан Максимовка улахан мах-талбытын тиздэбит, кинилэргэ бары үтүөнү-үчүгэйи бабарыбыт.

Посельскийдар.

КУОРТАМНЫБЫТ

Чурапчы сэлэһиньэтигэр Күөргэй Алааһыгар чааһынай дьэһи. Билсэр тел. 41-413.

Хаһыаты тэрийээччилэр: Саха Республикатын Правительствота, Улуус дьаһалтата, Редакция Хаһыат сахалыы тыһынан оптуорунньука, чөппиэргэ, субуотага тахсар.
Хаһыат индекса: 54907

"Сага олох" редакционнай-издательскай холбоһук. Оффсетнай бэчээт. Сакааһын №-рз 116. Тираж 1703. 03.10.2001 с. бэчээккэ бэрилиннэ.

Редактор ПОПОВ Г.
ААДЫРЫСЫТ: 678670, Чурапчы сэл.
Карл Маркс уул. 26 "а".
ТЕЛЕФОННАРЫТ:
редактор — 41-332, отделеит — 41-265.
E-mail: sanaoloh@mail.sakha.ru

Автор суругар этилэр санаа редакция позициятыгар мэлдьи сөп түбөһөр буолбатах. Сурукка ыйыллар чакчылар кырдыктаахтарыгар эппистинэһи автор тус бэйэтэ сүгөр.